

Таким образом, семья – это фундамент, на котором строятся все взаимодействия с окружающими. Она способствует выработке своего рода «психологического иммунитета» к неблагоприятным влияниям среды, более высокой устойчивости к действию психических травм [2, с. 24].

Таким образом, семья военнослужащего выполняя в основном те же социальные функции, что и любая другая семья, испытывает большое влияние специфики военной службы, что находит отражение в ее социально-психологических особенностях:

Во-первых: патриотическая направленность, постоянная готовность семьи подчинить свою жизнь, свою судьбу высоким требованиям, предъявляемым службой;

Во-вторых: необходимость неоднократной адаптации при переездах к новому месту службы, связанной со сменой природных, климатических, бытовых, социальных условий, что вызывает большие психологические, физические нагрузки солдата и его семьи;

В-третьих: психологический дискомфорт, стрессы и конфликты, вызываемые нередко отсутствием жилья, возможностью трудоустроиться второму супругу, добиться места в детском учреждении, недостаточной медицинской помощью и т. д.

В-четвертых: дефицит общения служащего с семьей, жестким регламентом времени, что неблагоприятно отражается на психологическом климате семьи, воспитании детей, порождает неудовлетворенность потребностей членов семьи во внимании, заботе и т. д.

В-шестых: особая ценность и значимость для военнослужащего домашнего очага в силу того, что служебная деятельность его исключительно напряженная, требующая полной самоотдачи для поддержания боеготовности, порой с риском для жизни.

Взаимовлияние семьи и воинской службы обусловлено целым рядом причин, вытекающих из задач и целей военно-профессиональной деятельности военнослужащего. Принадлежность военного человека к тому или иному роду войск, характер его служебной деятельности, дислокация частей и подразделений, их мобильность, прямая связь с боеготовностью – все это отражается на характере внутрисемейных отношений и на функционировании семьи, и как следствие – на психологической безопасности каждого её участника.

Список библиографических ссылок

1. Бодалев А. А. Психология общения. Энциклопедический словарь. М.: Когито Центр. 2011. 600 с.
2. Соломин В. П., Шатровой О. В. Психологическая безопасность: учеб. пособие. М.: Дрофа, 2008. 288 с.
3. Эксакусто Т. В. Теоретические основы социально-психологической безопасности: монография/под ред. Н. А. Лызь. Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2011. 244 с.

Получено 19.02.2017

Розглянуто систему сімейних відносин військовослужбовців як фактор їх психологічної безпеки. Проаналізовано взаємовплив сім'ї та військової служби, визначені причини, що впливають із завдань і цілей військово-професійної діяльності військовослужбовця на його безпеку.

Ключові слова: безпека особистості, військовослужбовці, психологічна безпека.

УДК 159.9+155.2

Анастасія Михайлівна БІЛАШ,

слухач магістратури Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Ірина Володимирівна ЛАМАШ,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

СПЕЦИФІКА ЛЕГІТИМІЗОВАНОЇ АГРЕСІЇ У ДІВЧАТ- І ХЛОПЦІВ- СТАРШОКЛАСНИКІВ

Досліджено структуризує легітимізованої агресії підлітків. Виявлено гендерну специфіку ставлення дівчат та хлопців до проявів агресії в різних соціальних сферах: «особистий досвід», «виховання», «політика», «спорт», «ЗМІ».

Ключові слова: агресія, гендер, легітимізована агресія, підлітки.

Поряд з офіційно забороненими агресивними і насильницькими формами поведінки в суспільстві завжди існували безкарні, санкціоновані і навіть заохочувані різновиди насильства (так звана «легітимізована агресія»).

С. Н. Еніколопов зазначає, що набуте суб'єктом в процесі соціалізації знання про існування легітимних форм агресії може сприяти актуалізації потреби саме в агресивних формах поведінки, якщо останні будуть ефективні для досягнення поставлених цілей і задоволення різних потреб. Легітимна агресія є як джерелом навчання конкретним формам агресивної поведінки і програмами їх реалізації, так і джерелом для легітимізації суб'єктом агресивно-насильницьких вчинків у власному досвіді. З точки зору С. М. Еніколопова, під легітимізованою агресією слід розуміти процес обґрунтування прийнятності та виправданості різних форм агресивної поведінки шляхом атрибуції суспільно схвалюваної (легітимної) статусу[1, с. 24].

Нами було досліджено структуру легітимізованої агресії у юнаків та дівчат старшокласників. Досліджуваними були учні десятих – одинадцятих класів загальноосвітньої школи, загальною кількістю 61 особа. У першу групу увійшло 29 хлопців, у другу групу – 32 дівчини. Вік досліджуваних 16–17 років.

В якості психодіагностичного інструменту було застосовано Опитувальник легітимізованої агресії М. Хогбен (Proclivity for Legitimized Aggression Questionnaire – PLAQ) в адаптації С. М. Еніколопова і М. П. Цибульського (ЛА-44), який може використовуватися для вивчення ставлення індивіда до проявів агресії в різних соціальних сферах, а також, допустимі, з його точки зору, форми агресивної поведінки в конкретних обставинах.

Опитувальник складається з 44 пунктів, які розподілені за 5 шкалами: «Особистий досвід», «Виховання», «Політика», «Спорт», «ЗМІ», та дозволяє виявити загальний рівень легітимізованої агресії.

Для статистичної обробки даних було застосовано *t* – критерій Ст'юдента для незалежних груп.

Було встановлено, що у групі хлопців порівняно з дівчатами за шкалами «Особистий досвід» (51.26 ± 1.51 та 39.83 ± 3.00) та «Виховання» (28.63 ± 1.63 та 23.50 ± 1.91) показники є вірогідно більш високими ($p \leq 0.05$).

Не було встановлено відмінностей між першою та другою групами за наступними шкалами: «Політика» (52.63 ± 2.25 та 46.17 ± 2.50); «Спорт» (19.16 ± 1.28 та 17.58 ± 1.38); «ЗМІ» (38.00 ± 1.52 та 36.42 ± 2.11); інтегральна шкала (93.95 ± 3.29 та 85.58 ± 3.12).

За результатами нашого дослідження було виявлено, що хлопці більш схильні до тих видів діяльності, які тісно пов'язані з агресією – це може бути охота, різні види боротьби тощо; а також, є більш орієнтованими на використання директивного стилю виховання як соціально прийнятного прояву агресивності, котрий обмежує активність дитини. Змістом цієї форми легітимізованої агресії є виправдання агресивних та насильницьких дій неслухняністю вихованця та яскравим ефектом, що породжується подібною формою впливу. Вихователь перетворюється в носія моралі і моральності, на ділі транслюючи вихованцю агресивні моделі поведінки, які будуть виявлені в подальшому в особистому досвіді людини. Отримані результати, за нашою думкою, відбивають наявну тенденцію до більш директивного стилю виховання хлопців, який вони, через особистий досвід, вважають більш доцільним реалізувати в майбутньому у власній сім'ї.

Разом з цим, слід зауважити, що з урахуванням довірчих інтервалів, за шкалою «Особистий досвід» показник у групі хлопців відбиває тенденцію до високого рівні, в групі дівчат – до низького. За шкалою «Виховання» показники обох груп знаходяться у межах низького рівня. Як у хлопців, так і у дівчат, схильність до виявлення легітимізованої агресії у сфері політики знаходиться на низькому рівні та майже не виражається в повсякденному житті; у сферах спорту та засобів масової інформації – виражена слабо, тобто досліджувані обох груп мають знижені рівні інтересу до силових видів спорту та відпрацювання силових прийомів, а також, схвалення вільного висвітлення насильства і агресії в ЗМІ.

Список бібліографічних посилань

1. Еніколопов С. Н., Цибульський Н. П. Изучение взаимосвязи легитимизации насилия и склонности к агрессивным формам поведения. *Психологическая наука и образование*. 2008. № 1. С. 90–98.

Одержано 19.02.2017

Исследована структура легитимизированной агрессии подростков. Выявлена гендерная специфика отношения девушек и парней к проявлениям агрессии в различных социальных сферах: «личный опыт», «воспитание», «политика», «спорт», «СМИ».

Ключевые слова: агрессия, гендер, легитимизированная агрессия, подростки.

УДК 377.1

Маргарита Олександрівна БОНДАРЬ,

слухач магістратури Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7962-8516>

Науковий керівник: Ірина Володимирівна ЛАМАШ,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології
факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

ІННОВАТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГІЧНІ КОНТЕКСТИ ПРОБЛЕМИ

Представлено аналіз проблеми інновативності особистості у психологічному контексті. Розглянуто поняття «інновація», «інновативна діяльність», «інновативна поведінка», «інновативна особистість». Підкреслено необхідність вивчення психологічної готовності до інновативної діяльності правоохоронців в умовах реформування.

Ключові слова: інновація, інновативна діяльність, інновативна поведінка, інновативна особистість.

Сучасні реалії – це постійні швидкі зміни різних сфер життєдіяльності, технологій та техніки. Ці зміни впливають на нас з різною інтенсивністю, з різним результатом, проте, впливають вони на кожного. Це не може не викликати запитань, одне з яких полягає в суті інновативної поведінки та характеристиках особистостей, в яких вона досягає високого рівня.

Перш ніж аналізувати інновативну особистість, слід визначити поняття «інновація» та «інноваційна діяльність». Дані поняття зустрічаються в працях Й. Шумпетера, А. Ніколлса, А. І. Пригожина, Ф. Безрудного.

С. Р. Яголковський проаналізував становлення поняття «інновація». Він вказує, що в науковому контексті це поняття вперше було введено у вжиток в 1911 р. Й. Шумпетером, який визначив інновацією через поняття «здійснення нових комбінацій». За А. Ніколлсом, інновація – це ідея, мета або практична діяльність, що сприймаються індивідом як щось нове. У його розумінні це процес, який має життєвий цикл від зародження ідеї і створення нововведення до його широкого поширення. С. Р. Яголковський посилається також на думку А. І. Пригожина, який пише, що інновація – це цілеспрямована зміна, яка вносить в певну соціальну одиницю – організацію, поселення, суспільство, групу – нові, відносно стабільні елементи. Дослідник наводить визначення Ф. Безрудного, котрий називає інновацією процес реалізації нової ідеї в будь-якій сфері життя та діяльності людини, котра сприяє задоволенню існуючої потреби на ринку та приносить економічний ефект. С. Р. Яголковський фокусує увагу на тому, що науковий аналіз інновативної діяльності передбачає дослідження психологічних характеристик суб'єкта (особистості): когнітивної, мотиваційної та емоційної складових. Особливості формування, функціонування, проявів та розвитку особистісної інноваційності багато в чому визначають поведінку суб'єкта в умовах постійно мінливих економічних, технологічних, інформаційних, соціально-політичних та інших параметрів сучасного світу. Так, Е. Роджерс вперше здійснив типологізацію суб'єктів інноваційної діяльності в залежності від ступеня їх залучення до процесу впровадження та реалізації нових ідей, рішень та технологій [8]:

- інноватори, схильні йти на ризик заради інновацій;
- ранні споживачі, в цілому приймають інновації без особливих затримок;
- пізні масові споживачі, представлених в основному скептиками;
- повільні та «ті, хто запізнився», які є найчастіше консерваторами.